

О. В. Кушнірецька

Конфліктогенність міського простору: підходи до дослідження в умовах метрополізації

Сучасні процеси метрополізації та трансформації міського простору засвідчують, що місто є не лише локалізацією потенційних можливостей розвитку людини та соціуму, але й епіцентром конфліктів економічного, соціального, екологічного, комунікативного, морального характеру, що є причинами конструктивно-деструктивних суспільно-економічних змін. Прояви та міра конфліктогенності міського простору перебувають у залежності від рангу міст у світовій урбаністичній градації: чим вищі щаблі урбаністичної ієрархії займають міські середовища, тим щільнішими, частішими та різноплановішими стають суб'єктно-об'єктні взаємодії та більш вираженими конфлікти. Концентрація контролюючо-управлінських функцій у моделі метрополійного міста-вузла концентрації, розподілу та синергії взаємодії фінансових, інформаційних, людських потоків, виявляє конфліктогенність у формі викривлення структури зайнятості, просторово-класової поляризації населення, соціальної напруги, емоційно-ментальної та інформаційної перенасиченості міського простору. Пріоритетними напрямками подальших досліджень конфліктогенності міського простору в умовах метрополізації є виділення факторів конфліктогенності, розробка моделей вирішення конфліктів, що мають стати базою вироблення рекомендацій щодо планування та прогнозування регіонального розвитку та розвитку міст.

Ключові слова: конфлікт, конфліктогенність, місто, простір, метрополізація.

Соціально-економічний розвиток кінця ХХ – початку ХІ ст. ознаменувався вагомими зрушеннями у динаміці розвитку міст. Стрімке посилення процесів урбанізації та глобалізації, як основних цивілізаційних процесів сучасності, проявляється як у трансформації дослідження феноменологічної площини містотворення, так і в урізноманітненні наукових пошуків просторово-урбаністичного бачення розвитку міста суспільними науками. Динамічні процеси трансформації міського простору (у фізичному, демографічному, соціальному, економічному вимірі тощо) та процеси метрополізації засвідчують, що місто у сучасних реаліях є не лише локалізацією потенційних можливостей розвитку людини та соціуму, але й епіцентром розвитку руйнівних конфліктних тенденцій, що ставлять під сумнів можливості повноцінної життєдіяльності та відтворення фізично та ментально здорового населення в умовах міського середовища та суспільного прогресу як такого.

Глобалізаційні, урбанізаційні та містобудівні трансформації сучасності зумовлюють необхідність аналізу феномену міста у міждисциплінарному аспекті. З огляду на те, що сучасне місто є фокусом усіх сфер і проблематики життєдіяльності людини, вирішенню питань функціонування та розвитку міст у різних наукових сферах присвячені численні праці зарубіжних і вітчизняних науковців, зокрема таких, як Г. Зіммель, Е. Дюркгайм, Ф. Тьонніс, Р. Парк, Л. Вірт, Е. Берджес, В. Вагін, Г. Лаппо, Е. Турбіна, Ф. Фуртай, Й. Штадельбауер, С. Сассен, К. Лінч, Дж. Форрестер, О. Бойко-Бойчук, Є. Пітюренко, А. Степаненко, Л. Шевчук та ін.

© О. В. Кушнірецька, 2014.

Зарубіжними та вітчизняними вченими висвітлюються різноманітні проблеми формування та розвитку міст, їх урбаністичних, соціальних, екологічних, економічних характеристик, проблем у відповідних сферах міського простору. Однак, попри різноплановість і глибину проведених досліджень, наразі залишається недостатньо висвітленою проблема дослідження конфліктогенності у міському просторі, зокрема в її кореляції із сучасними процесами глобалізації та метрополізації, що, на нашу думку, актуалізує тематику цього дослідження.

Метою статті є дослідження сутнісних характеристик конфліктогенності міського простору, проявів конфліктів, що виникають у середовищі міст в умовах метрополізації.

Окреслення проблем генези та траєкторії розвитку конфліктогенності міського простору вимагає з'ясування особливостей сутнісного розуміння базових понять досліджуваної тематики, зокрема таких, як власне феномен міста, міського середовища, конфлікту у тісному взаємозв'язку з концепціями сучасних глобалізаційних, урбанізаційних, метрополізаційних процесів.

Дослідження міста, з огляду на багатоаспектність і мегаструктурність цього явища, перебуває у формі міждисциплінарного дискурсу та здійснюється у відповідних предметних ракурсах, як от територіально-поселенський, містобудівний, економічний, історичний, психологічний тощо. Згідно з традиційним економічним ракурсом визначення цього поняття, місто є територіально-концентрованою формою зосередження різних сфер (матеріальних і нематеріальних), галузей і видів діяльності, а отже, і головних продуктивних сил і стилю життя; місто зосереджує основний інтелектуальний, промисловий, транспортний, культурний, управлінський потенціал країни, сферу послуг, матеріалізує усі підсистеми суспільних відносин (економічних, соціальних, правових, політичних, ідеологічних тощо) [1, с. 453].

Однак сучасні урбаністичні концепції щоразу більше схиляються до розгляду міста з позицій соціальної, середовищної, просторової парадигми [2-6]. Місто, не залежно від розміру, статусу та адміністративного підпорядкування, розглядається не стільки як форма поселення чи організації виробництва, скільки як форма соціальної спільноти, істотною рисою якої є інтеграція різних способів життєдіяльності в єдину систему, що розвивається і має власні закони та механізми підтримки порядку та сталості. Місто-простір у такому випадку виступає як цілісне органічне утворення, на перетині якого перебуває взаємодія природних та антропогенних елементів і соціальних взаємодій. Саме завдяки соціопросторовому підходу стає можливим повноцінний розгляд таких категорій як спосіб та якість міського життя, проблематика та конфліктність ситуації у міському просторі тощо.

Як зазначає Т. Дрідзе, міське середовище – це не лише ландшафти, але і якісний стан його природних і «рукотворних» складових, рівень розвитку інформаційного обміну, характер панівної символіки та люди, способи взаємодії з якими (співпраця, суперництво, компроміс, пристосування) і навіть саме відношення людини до свого найближчого соціального оточення складає один із найважливіших факторів виживання і відтворення здорових людей поруч зі здоровим середовищем [7, с. 131].

Акцептація соціопросторової концепції урбанізації спонукає нас розглядати її не лише як процеси виникнення та зростання ролі міст у

процесі суспільного розвитку, що супроводжується ростом і розвитком міських поселень, зростанням питомої ваги міського населення, поширенням міського способу життя в країні, регіоні, світі та метрополізацію, відповідно, як процес найвищої форми зосередження населення, ресурсів, капіталу, адміністративних, фінансових, владних, культурних інституцій у містах, які стають центрами в системі політико-адміністративних та економічних зв'язків, а як складний соціокультурний процес інтенсифікації суспільних взаємодій у міському просторі.

Виходячи з даних методологічних міркувань, життєве середовище міста (міський простір) слід розглядати як соціокультурно обумовлений часо-простір, у якому протікає життя та діяльність людей – містян. Як зазначають В. Глазичев, М. Єгоров, Т. Ільїна «обжитий простір всього міста, складений з просторів людського спілкування – прямого чи опосередкованого – все це міське середовище» [8, с. 20].

Саме суб'єктно-об'єктні взаємозв'язки та взаємодії, що відбуваються у триєдиній середовищній парадигмі міста (а саме – час, простір, територія), на нашу думку, є причиною та наслідком виникнення конфліктів та явища конфліктогенності міського простору (рис. 1). У цьому контексті під конфліктогенністю міського простору ми розуміємо темпорально-, територіально- та соціально-обумовлену схильність міського середовища спричиняти (розвивати) конфлікти та посилювати їх прояви у соціоекологічній, соціоекономічній і соціокультурній площинах, що ведуть до конструктивно-деструктивних змін, процесів та явищ у центро-периферійному середовищі міст і впливають на якість життя населення.

Слід зазначити, що дослідження явища конфлікту бере свій початок з 60-х років ХХ ст. у рамках наукових розвідок специфічної галузі соціології – конфліктології [9, с. 798]. У найширшому розумінні конфлікт є крайнім загостренням суперечностей. Конфлікт (від лат. *conflictus*) – це зіткнення протилежно спрямованих тенденцій (потреб, інтересів, цінностей тощо), що протікає у свідомості як окремого індивіда та міжособистісних взаємодіях, так і на рівні міжособистісних стосунків індивідів чи груп людей.

Процеси розгортання та вирішення конфлікту відбуваються визначеними суб'єктами конфлікту на індивідуальному, колективному, суспільному, міждержавному чи інтернаціональному рівнях.

Конфлікт є фазою розвитку суперечності (у тому числі й економічної), у якій сторони конфлікту стають антагоністичними або полярними, заперечують одна одну й переходять у більш розвинене явище чи процес з якісно новими формами вияву попередніх суперечностей; антагоністичні, несумісні інтереси, цінності і цілі між окремими індивідами, колективами, соціальними прошарками, верствами і класами [11, с. 347].

Слід зазначити, що конфлікти, особливо економічні і соціальні, не обов'язково передбачають наявність відвертих антагоністичних дій, а можуть проявлятися у суперечливих психологічних станах, намірах, настановах, емоційній ворожості суб'єктів конфлікту (табл. 1).

Прояви конфліктів, міра конфліктогенності міського середовища перебувають у залежності від рангу міст у світовій урбаністичній градації, а саме, що на вищих щаблях урбаністичної ієрархії перебувають міські середовища, то щільнішими, частішими та різноплановішими стають суб'єктно-об'єктні взаємодії та, відповідно, більш ймовірними та вираженішими стають конфлікти.

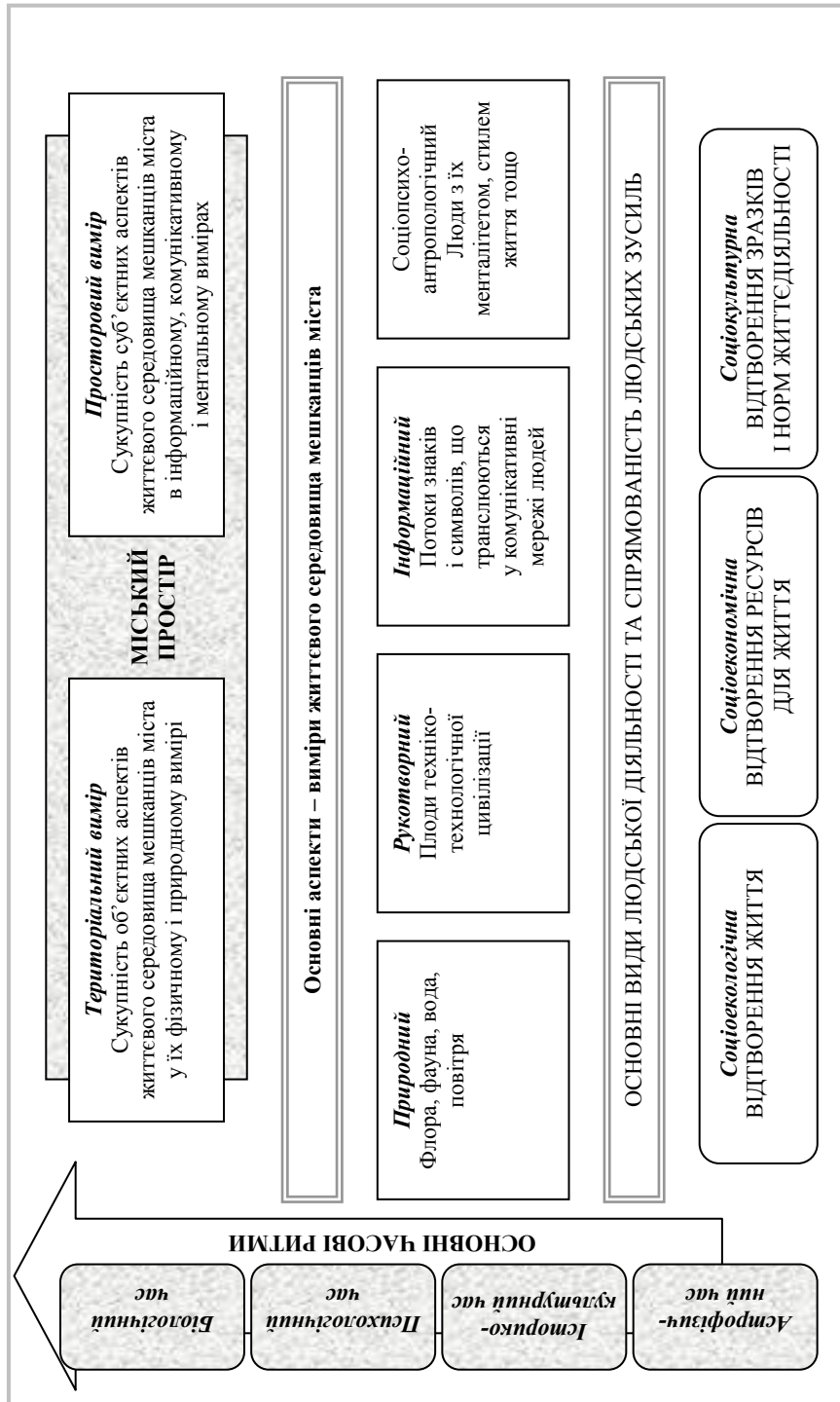

Рис. 1. Логіко-семантичне поле конфліктогенності міського простору
Складено автором на основі [3-4; 7-8; 13].

Типологія конфліктів

Вид конфлікту	Специфічна характеристика конфлікту
Соціальний	Пов'язаний з боротьбою великих груп людей за суспільно значущі цілі, інтереси тощо.
Військовий	Зіткнення, сутички озброєних груп людей, у найвищому своєму вияві зіткнення армій держави.
Інтелектуальний	Пов'язаний з боротьбою ідей у науці, єдністю і зіткненням таких протилежностей як істинне і хибне.
Моральний	Виникає тоді, коли реально протистоять одне одному добро і зло, обов'язок і совість, справедливе і несправедливе.
Політичний	Гостре зіткнення протилежних сторін, обумовлене спільним виявом різних інтересів, поглядів, цілей у процесі боротьби за владу, перерозподіл і використання політичної влади, оволодіння ключовими позиціями у владних структурах та інститутах, завоювання права на вплив або доступ до прийняття рішень, про розподіл влади і власності в суспільстві.
Юридичний	Протиборство суб'єктів права з приводу використання, порушення або тлумачення правових норм.
Економічний	Глибинні внутрішні суперечності економічної системи, насамперед основна суперечність суспільного способу виробництва, а також протиборство суб'єктів соціально-економічних відносин з приводу дефіциту економічних ресурсів.
Містобудівний	Стан містобудівної ситуації (стан дисбалансу), у якому вона не може виконувати своїх функцій.
Культурний	Будь-яке накладання сенсів, цінностей, традицій, інтерпретацій, що на початковому етапі зіткнення не здатні до комплексної взаємодії.
Релігійний	Зіткнення і протидія між носіями релігійних цінностей (від окремих носіїв-віруючих до конфесій), що обумовлене відмінностями в їх світобаченні, уявленнях і ставленні до Бога, різною участю в релігійному житті.

* Складено автором на основі [9-10,12-13].

Як відомо, рубіж ХХ-ХХІ ст. у цивілізаційному вимірі ознаменувався переходом від постіндустріального до інформаційного суспільства, що проявився у тотальній інтелектуалізації та інформатизації сфер людського життя, розвитку транспортних, логістичних, інженерних, комунікаційних мереж, а також у змінах ієрархії світової урбаністичної системи. Зокрема, в урбаністиці та просторовій економіці з'явилися такі феномени, як «глобальне місто», «світове місто», «метрополія», «метрополійний ареал» тощо.

Не беручи до уваги різноманітність теоретичних підходів до трактування, критеріїв виділення та ранжування цих утворень, спільним сутнісним знаменником для них є їх функціональне бачення як вузлів концентрації, розподілу та синергії взаємодії фінансових, інформаційних, людських потоків у глобальному масштабі. Така концентрація є джерелом розвитку як процесів конструктивного характеру, так і процесів деструктивного характеру, що безпосередньо пов'язуються в єдине логіко-семантичне поле конфліктогенності простору.

Так, Дж. Фрідман у праці «The World City Hypothesis» (1986) висуває сім гіпотез – положень виникнення феномену світових міст, серед яких зустрічаємо також гіпотези, що розкривають бачення конфліктогенності останніх. Автор констатує, що виникнення та формат світових міст актуалізує головні протиріччя індустріального капіталізму, серед яких просторова і класова поляризація

населення; ріст світових міст також супроводжується випереджаючим зростанням соціальних витрат понад фіскальні можливості держави [14, с. 76]. Одним із трьох просторових рівнів поляризації є метрополійна, що прямо пов'язана із такими проявами конфліктогенності міського середовища, як просторова сегрегація бідних міських гетто, розростання приміських житлових нетрів та етнічних анклавів робочого класу. Просторова поляризація, властива для світових міст, виникає із класової поляризації, якій притаманні такі аспекти, як величезний розрив у доходах між працівниками транснаціональної еліти та малокваліфікованими працівниками, широкомасштабна імміграція у світові міста із сільської місцевості та з-за кордону, а також структурні тенденції в еволюції сфери зайнятості.

Схожі бачення конфліктогенності у міських утвореннях мега-рівня знаходимо у дослідниці та авторки терміна «глобальне місто» С. Сассен, яка розглядає глобальне місто як стратегічний простір – концентратор постіндустріального виробництва, особливо у фінансовому секторі та сфері послуг, а також місце локалізації контролюючих та управлінських функцій, що виокремлюють глобальні міста з національного територіального контексту.

Концентрація функцій «влади і впливу», а також «управління і контролю» у моделі глобального міста С. Сассен виявляє потенційну конфліктогенність глобального міста у формі викривлення структури зайнятості та ВВП [15]. Зокрема, внаслідок згортання традиційного промислового сектору та прискореного розвитку сфери послуг (особливо високотехнологічних галузей) та ділового сектору (банківська справа, страхування) у глобальних містах зростає контрастність і поляризація структури зайнятості населення. З одного боку, зростає частка високооплачуваного та висококваліфікованого персоналу, а з іншого – невпинно зростає частка низькооплачуваних та низькокваліфікованих працівників (як правило, іммігрантів), що здебільшого зайняті у сфері обслуговування, побутових послуг, туризму, розваг і відпочинку. Таким чином, на переконання С. Сассен, глобалізація, що призвела до появи глобальних міст, не сприяє зростанню середнього класу, толерує зростання ваги та цінності високопрофесійних працівників (у корпоративному секторі) та сприяє знеціненню інших сфер економічної активності, причому джерело бідності слід вбачати саме у низькооплачуваній праці сфери обслуговування, а не у безробітті.

Явище конфліктогенності міського простору локалізується не лише у площині урбаністичної ієрархії міських систем, а також у площині соціальних взаємодій і систем комунікацій між індивідами. Так, особливої поляризації набувають характер і міцність міжособистісних відносин у міському та сільському середовищі. Зокрема, науковцями, які займалися вивченням міського простору, відзначається присутня у містах формалізація особистісних відносин, послаблення моральних принципів, зниження глибини міжособистісних контактів.

Ч. Х. Кулі зазначає, що різна ступінь стійкості особистісних вражень відбивається на поведінці різних категорій людей, яка обумовлює, наприклад, що справжня симпатія частіше зустрічається у селі, ніж у місті, хоч, можливо, її поверхневих проявів у місті більше, і частіше серед людей простих, робітничих, ніж серед інтелектуалів і бізнесменів [16, с. 109].

Г. Зіммель, досліджуючи духовне життя великих міст, наголошує на таких його характеристиках, як прагматизм і розрахунок, що обумовлюють психологічні особливості життя у сучасних містах, особливо великих, у

формі підвищеної нервовості, що походить від швидкої та безперервної зміни внутрішніх і зовнішніх вражень [17]. Вулична штовханина, швидкі темпи, різноманіття господарського, професійного, громадського життя у великих містах, як зазначає автор, перебувають у глибокому контрасті з життям маленького міста чи села, що відрізняється повільним, звичним і рівномірним духовним і розумовим ритмом; цей глибокий контраст вноситься до наших органів чуття, фундаменту нашого духовного життя, і в ту кількість свідомості, витрати якої жадає від нас велике місто, як від істот, які пізнають лише на підставі розбіжностей.

Сучасний цивілізаційний розвиток засвідчує неминучість виникнення різноманітних протиріч і конфліктів економічного, соціального, екологічного, комунікативного, психологічного, морального характеру, що особливо значної амплітуди набирають в умовах ущільнення суб'єктно-об'єктних суспільних взаємодій у міському просторі (особливо в умовах метрополізації простору). Конфлікти, з одного боку, є мотивованими та є результатом певних обставин, а з іншого – конфлікти є причинами подальших конструктивних чи деструктивних суспільно-економічних змін, процесів та явищ.

Серед пріоритетних напрямів дослідження конфліктогенності міського простору в умовах метрополізації є зусилля концептуально-пізнавального та нормативно-регуляторного характеру щодо виділення факторів конфліктогенності та розробки моделей вирішення конфліктів, що можуть стати базою для вироблення прикладних рекомендацій щодо розвитку міст, подолання наявних викликів, зумовлених метрополізацією, та здійснення планування та прогнозування регіонального розвитку, чому будуть присвячені подальші наукові дослідження автора.

Список використаних джерел

1. Економічна енциклопедія : у трьох томах. Т. 2 / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Вид. центр «Академія», 2001. – 845 с.
2. Штадельбауер Й. Мегагорода как конфликтогенные пространства [Електронний ресурс] / Й. Штадельбауер // Глобальный город : теория и реальность / под ред. Н. А. Слуки. – 2007. – С. 66-78. – Режим доступу : <http://demoscope.ru>
3. Турбина Е. Г. Город в теории: опыты осмысления пространства [Електронний ресурс] / Е. Г. Турбина. – М.: Новое литературное обозрение, 2010. – Режим доступу : <http://www.openspase.ru>
4. Фуртай Ф. Глобальный город в эпоху «глобальной деревни» (к вопросу об эволюции городов в эпоху цивилизации масс) / Ф. Фуртай // Вестник Ленинградского государственного университета им. А. С. Пушкина. – 2009. – №2. – С. 124-134.
5. Костина Д. А. Феномены архитектурного пространства мегаполисов [Електронний ресурс] / Д. А. Костина // Архитектон. – 2010. – №32. – Режим доступу : <http://archvuz.ru>
6. Возняк Т. Феномен міста / Т. Возняк. – Львів : «І», 2009. – 290 с.
7. Дридзе Т. Человек и городская среда в прогнозном социальном проектировании [Электронный ресурс] / Т. Дридзе // Общественные науки и современность. – 1994. – №1. – С. 131-138. – Режим доступа : <http://ecsocman.hse.ru/text/16987>
8. Городская среда. Технология развития: Настольная книга / В. Л. Глазычев, М. М. Егоров, Т. В. Ильина и др. – М. : Лады, 1995. – 240 с.
9. Філософський словник / під ред. В. І. Шинкарука. – К. : Українська радянська енциклопедія, 1986. – 800 с.
10. Козлова І. В. Профілі культурних конфліктів у сучасному українському місті [Електронний ресурс] / І. В. Козлова // Вісник Львівського університету. Серія Соціологічна. – 2010. – Вип. 04. – Режим доступу : <http://archive.nbu.gov.ua>
11. Економічний енциклопедичний словник : У 2 т. Т. 1 / С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О. А. Устенко, С. І. Юрій ; за ред. С. В. Мочерного. – Львів : Світ, 2005. – 616 с.

12. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтенка. – К. : Вища школа, 1982. – 215 с.
13. Орлянський В. С. Конфліктологія : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. С. Орлянський – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 160 с.
14. Friedmann J. The World City Hypothesis / J. Friedmann // *Development and change*, 1986 – 17 (1). – P. 69-83.
15. Сассен С. Глобальные города: постиндустриальные производственные площадки [Электронный ресурс] / С. Сассен // *Прогнозис*. – 2005. – №4. – Режим доступа : <http://www.urbanclub.ru>.
16. Кули Ч. Х. Человеческая природа и социальный порядок / Ч. Х. Кули ; пер. с англ. – М. : Идея-пресс, Дом интеллектуальной книги, 2000. – 320 с.
17. Зиммель Г. Большие города и духовная жизнь [Электронный ресурс] / Г. Зиммель // *Логос*. – 2002. – №3 (34). – Режим доступа : <http://magazines.russ.ru>

References

1. Mocherny, S. V. (Ed.). (2001). *Ekonomichna encyklopedia [Economic Encyclopedia]*: Vol. 2. Kyiv: Akademia. [in Ukrainian].
2. Shtadel'bauer, Y. (2007). Megagoroda kak konfliktogennye prostranstva [Megacities as conflictogenic spaces]. In Sluka, N. A. (Ed.), *Global'nyy gorod : teoriya i real'nost' [Global City: Theory and Reality]*, 66-78. Retrieved from <http://demoscope.ru> [in Russian].
3. Turbina, Y. G. (2010). *Gorod v teorii: opyty osmysleniya prostranstva [City in theory: understanding of space experiences]*. Moscow: New Literary Review. Retrieved from <http://www.openspase.ru> [in Russian].
4. Furtay, F. (2009). Global'nyy gorod v epokhu «global'noy derevni» (k voprosu ob evolyutsii gorodov v epokhu tsivilizatsii mass) [Global city in the era of «global village» (on the question about the evolution of cities in the era of masses civilization)]. *Vestnik Leningradskogo gosudarstvennogo universiteta im. A. S. Pushkina – Bulletin of Leningrad State University named after A.S. Pushkin*, 2, 124-134. [in Russian].
5. Kostina, D. A. (2010). Fenomeny arhitekturnogo prostranstva megapolisov. [Phenomenons of architectural space metropolises]. *Arkhytekon – Architecton*, 32. Retrieved from <http://archvuz.ru>. [in Russian].
6. Voznyak, T. (2009). *Phenomen mista [City Phenomenon]*. Lviv: Yi. [in Ukrainian].
7. Dridze, T. Chelovek i gorodskaja sreda v prognoznom social'nom proekirovanii [Man and the urban space in the social forecast engineering]. In *Obshchestvennyye nauki i sovremennost' [Social Sciences and Modernity]*: Vol. 1 (pp. 131-138). Retrieved from <http://ecsocman.hse.ru/text/16987> [in Russian].
8. Glazychev, V. L., Yegorov M. M., & Ilyina T. V. (1995). *Gorodskaya sreda. Tekhnologiya razvitiya [Urban environment. Technology of development]*. Moscow: Ladya. [in Russian].
9. Shynkaruk, V. I. (Ed.). (1986). *Filosof's'kyi slovnyk [Philosophical dictionary]*. Kyiv: Ukrainian Soviet Encyclopedia. [in Ukrainian].
10. Kozlova, I. V. (2010). Profili kulturnyh konfliktiv u sychasnomy ukrajins'komy misti [Profiles of cultural conflicts in the modern Ukrainian city]. In *Visnyk Lvivs'koho universytetu. Seriya Sotsiologichna [Bulletin of Lviv University. Sociological Series]*. Lviv: Lviv National University named after I. Franko]: Vol. 4. Retrieved from <http://archive.nbu.gov.ua> [in Ukrainian].
11. Mocherny, S. V., Larina, Y. S., Ustenko, O. A., & Yuriy, S. I. (Eds.). (2005). *Ekonomichnyi encyklopedychnyy slovnyk [Encyclopedic Dictionary of Economics]*. Lviv: Svit. [in Ukrainian].
12. Voytenko, V. I. (Ed.). (1982). *Psychologichnyy slovnyk [Psychological Dictionary]*. Kyiv: High School. [in Ukrainian].
13. Orlyanskiy, V. S. (2007). *Konfliktolohiya [Conflictology]* (Manual). Kyiv: Center of Educaraional Literature. [in Ukrainian].
14. Friedmann, J. (1986). The World City Hypothesis. *Development and change*, 17(1), 69-83.
15. Sassen, S. (2005). Global'nye goroda: postindustrial'nye proizvodstvennye ploschadki [Global cities: postindustrial production squares]. *Prognosis*, 4. Retrieved from <http://www.urbanclub.ru> [in Russian].
18. Kuli, Ch. H. (2000). *Chelovecheskaya priroda i sotsial'nyy poryadok [Human nature and the social order]*. Moscow: Idea-press, House of intellectual books. [in Russian].
19. Zimmel, G. (2002). Bol'shiye goroda i dukhovnaya zhizn'. [Big cities and the spiritual life]. *Logos*, 34(3). Retrieved from <http://magazines.russ.ru> [in Russian].

Kushniiretska O. V. Conflict potential of urban space: approaches to research in terms of metropolization.

Modern civilization development demonstrates the inevitability of an emergence of economic, social, environmental, communicative, psychological and moral conflicts, which are particularly significant in terms of metropolization and rising of subject-object social interactions in urban space. In this regard, the study of conflict in urban space, especially in its correlation with contemporary processes of globalization and metropolization and knowledge of the causes and nature of conflict is particularly relevant. The processes of urbanization and globalization as the major civilizational processes of modernity, manifested in the transformation of the city's vision for the social sciences. Dynamic processes of transformation of urban spaces and processes metropolization show that the city is not only the localization of potential opportunities for human development and society, but also the epicenter of conflict trends, which causes constructive or destructive socio - economic change processes and phenomena.

The city at present is not so much a form of settlement or the organization of production as a form of social community, the essential feature of which is the integration of the different ways of life into a single system that develops, has its own laws and mechanisms to maintain order and stability.

The socio-spatial approach to the interpretation of urbanization leads to consider it as a complex sociocultural process intensification of social interactions in urban space. Manifestations of conflicts degree of conflict of the urban environment are dependent on the rank of cities in the global urban graduation, namely, that higher levels of the hierarchy are urban city environment, the denser and subject-object interactions become more frequent, respectively, over likely become more pronounced and conflicts.

Concentration of control and management functions in the model of metropolitan city reveals a potential conflict in the form of distortion of employment, space-class polarization of population, social tension, emotional-mental and informational saturation space. Therefore, the priority areas for further research of conflict in terms of urban space metropolization is the allocation of factors of conflict and developing conflict resolution models that have become the basis of application developments recommendations for planning and forecasting of regional development and urban development, what will be devoted to further research of the author.

Key words: conflict, conflict potential, city, space, metropolization.

Кушнірецька О. В. Конфліктогенність городского пространства: подходы к исследованию в условиях метрополитанизации.

Современные процессы метрополитанизации и трансформации городского пространства свидетельствуют, что город является не только локализацией потенциальных возможностей развития человека и социума, но и эпицентром конфликтов экономического, социального, экологического, коммуникативного, морального характера, что является причинами конструктивно-деструктивных общественно-экономических изменений. Проявления и мера конфликтности городского пространства зависят от ранга городов в мировой урбанистической градации: чем высшую ступень урбанистической иерархии занимает городская среда, тем более плотными, частыми становятся субъектно-объектные взаимодействия и более выражены конфликты. Концентрация контрольно-управленческих функций в модели города-метрополиса как узла концентрации, распределения и синергии взаимодействия финансовых, информационных, человеческих потоков, проявляет конфликтность в форме искажения структуры занятости, пространственно-классовой поляризации населения, социального напряжения, эмоционально-ментальной и информационной перенасыщенности городского пространства. Приоритетными направлениями дальнейших исследований конфликтности городского пространства в условиях метрополитанизации является выделение факторов конфликтности, разработка моделей разрешения конфликтов, которые должны стать базой выработки рекомендаций по планированию и прогнозированию регионального развития и развития городов.

Ключевые слова: конфликт, конфликтность, город, пространство, метрополитанизация.

Кушнірецька Оксана Василівна – кандидат економічних наук, науковий співробітник сектору просторового розвитку відділу регіональної економічної політики Інституту регіональних досліджень НАН України (e-mail: okushniiretska@gmail.com).

Надійшло 12.06.2014 р.